

Samenhangend, doelgericht en in iedere onderwijs- praktijk toepasbaar

Conceptkerndoelen digitale geletterdheid en burgerschap opgeleverd

De wereld verandert, de mens verandert. Wat kinderen moeten kennen, kunnen en ervaren, verandert mee. Daarom wordt nu ook een samenhangend curriculum voor de leergebieden burgerschap en digitale geletterdheid ontwikkeld. Onlangs zijn de allereerste conceptkerndoelen van deze leergebieden aangeboden aan de demissionair minister Paul.

Tekst René Leverink

Afstemmen in samenhang

Wat betekenen de conceptkerndoelen voor de dagelijkse lespraktijk? Mirjam Brand, voor SLO programmamanager van de actualisatie van de kerndoelen: “Kerndoelen geven leraren kaders. Het gaat erom dat leraren weten welke doelen ze met hun leerlingen moeten bereiken. Ze bepalen zelf op welke manier ze de kerndoelen het beste kunnen bereiken. Omdat de inhouden van burgerschap en digitale geletterdheid het beste tot hun recht komen in andere leergebieden of vakken, vraag dat om een onderwijs-

gesprek met alle collega’s in de school. Heldere kerndoelen helpen dan bij het afstemmen van inhouden tussen leergebieden en leerjaren in de school.”

De kerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid gelden, nadat ze zijn vastgelegd in de wet, voor alle scholen. Het is daarbij aan de scholen zelf hoe ze die wettelijke opdracht in hun onderwijs vormgeven: “In het ontwikkelproces hebben we zoveel mogelijk meegenomen wat er op scholen al gebeurt en wat leerlingen nodig hebben om goed te kunnen functi-

oneren in de maatschappij. Het is niet zo dat alles op de schop moet, maar dat zal wel per school verschillen. De een doet al veel aan dit soort inhouden, bij de andere school ligt nog een uitdaging.”

SLO kreeg van het ministerie van OCW de opdracht om conceptkerndoelen te ontwikkelen voor burgerschap en digitale geletterdheid. Hoe verloopt zo’n proces? Programmamanager Mirjam Brand: “Per leergebied is een kerndoelenteam samengesteld dat bestaat uit leraren en vakexperts uit het funderend onderwijs.

Advieskringen, met vertegenwoordigers uit vakverenigingen, lerarenopleidingen en relevante maatschappelijke organisaties, gaven de kerndoelenteams feedback op de tussenproducten. De advieskringen haalden feedback op bij en zorgden ook voor terugkoppeling naar hun achterban.”

Wat is de volgende stap? “De conceptkerndoelen worden in het najaar in de onderwijspraktijk beproefd. De conceptkerndoelen worden besproken in verschillende regiobijeenkomsten van po-scholen, onderbouw vo-scholen en scholen voor speciaal onderwijs. Zij geven feedback op de verwachte bruikbaarheid van die kerndoelen. SLO verzamelt al die informatie en gebruikt die om de kerndoelen verder te optimaliseren, waarna ze het wetstraject in kunnen.”

Digitale geletterdheid

Voor digitale geletterdheid is er niet een bestaand curriculum waar je op terug kunt vallen. Hoe was nu de werkwijze? Nataša Grgurina, curriculumexpert digitale geletterdheid SLO: “In dit geval heb je een voordeel als je als land achterloopt. In het buitenland is al heel veel gedaan op het gebied van een curriculum voor digitale geletterdheid. Er zijn veel buitenlandse curricula met allemaal een stukje van thema's en onderwerpen die wij relevant vinden voor de conceptkerndoelen in ons eigen onderwijs.”

Welke plek kan digitale geletterdheid krijgen in het curriculum van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs? En is het dan ook

Maartje Couck, teamlid digitale geletterdheid (midden) en Jessica Bouva, teamlid burgerschap (rechts) overhandigen de conceptkerndoelen aan demissionair minister Mariëlle Paul.

geschikt voor het (voortgezet) speciaal onderwijs? “In het funderend onderwijs kan digitale geletterdheid geïntegreerd aangeboden worden in andere leergebieden. Digitale geletterdheid heeft daarnaast eigen kennis en vaardigheden die in de lessen herkenbaar moeten blijven. De conceptkerndoelen zijn verdeeld in drie domeinen. Het eerste domein is prakti-

sche kennis en vaardigheden. Het tweede is ontwerpen en maken; dit houdt in dat leerlingen leren hoe ze digitale content moeten maken. Hier wordt ook de samenhang zichtbaar met andere leergebieden. Die kunnen niet zonder digitale geletterdheid. Dat geldt zeker ook voor het derde domein: wisselwerking tussen digitale technologie, digitale media, mens en samenleving; ofwel: het beschouwen, het nadenken over de vraag wat de digitale wereld met ons doet en hoe we ermee om kunnen, willen en moeten gaan.”

Wat zeg je tegen scholen die al in meer of mindere mate actief zijn met digitale geletterdheid? “Vooral doorgaan met wat ze al doen! Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen en de relevantie van dit onderwerp zijn heel wat scholen er al

Heldere kerndoelen helpen bij het afstemmen van inhoud en leerjaren in de school.

curriculum

mee begonnen. Ze maken vaak gebruik van de leerlijnen die SLO hiervoor heeft ontwikkeld. De conceptkerndoelen bevatten meer dan de bestaande leerlijnen. Alles wat scholen al doen en gedaan hebben, is mooi meegenomen. En wie zich verder wil professionaliseren op dit vlak, kan bijvoorbeeld terecht bij I&I, de vakvereniging van informaticadocenten (www.ieni.org).

Burgerschap

Ook burgerschap is een leergebied zonder kerndoelen. Wat is het fundament van de nu geformuleerde conceptkerndoelen burgerschap? Luuk Kampman, curriculumexpert burgerschap SLO: “De discussie over wat burgerschap precies inhoudt, speelt al tientallen jaren in het onderwijs. Zo lang is er ook al sprake van verschillende vormen van burgerschaps-onderwijs. Er is veel geëxperimenteerd en onderzocht. Die ervaringen hebben we

meegenomen bij het samenstellen van de zes kerndoelen.

Deze conceptkerndoelen hebben een logische opbouw. Het eerste kerndoel gaat over de school als oefenplaats. Deze beschrijft de randvoorwaarden die nodig zijn zodat leerlingen ervaringen kunnen opdoen met burgerschap. De vijf andere kerndoelen gaan over die ervaringen. Het is belangrijk dat leerlingen voldoende kennis opdoen over de maatschappij, zodat ze kunnen oefenen met handelen in een diverse samenleving. Juist dan krijgen democratische waarden betekenis. Ook

verkennen de leerlingen hoe ze democratisch kunnen handelen. Bijvoorbeeld dat leerlingen inspraak hebben in het schoolbeleid. De kennis, vaardigheden en ervaringen die ze hebben opgedaan, gebruiken de leerlingen vervolgens om eigen afwegingen te kunnen maken ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken. Met deze conceptkerndoelen krijgen scholen een duidelijk kader en tegelijkertijd de ruimte om een schooleigen invulling te geven.”

Welke plek zou burgerschap moeten krijgen in het onderwijsprogramma? “Dat bepaalt elke school zelf natuurlijk, maar onze voorkeur gaat uit naar gecoördineerde integratie in de andere leergebieden en vakken. De conceptkerndoelen zijn, ook vanuit dat oogpunt, zo concreet en herkenbaar mogelijk opgesteld. Ze zijn gericht op samenhang en doelgerichtheid en toepasbaar in elke schoolvisie. Scholen maken eigen keuzes, die passen bij de identiteit en de visie van de school. In het algemeen is het de bedoeling dat kinderen en jongeren het gevoel krijgen dat datgene waar zij voor staan, ertoe doet. Dat ze democratisch zelfvertrouwen krijgen.” ■

Meer informatie?

In september 2023 zijn de conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde opgeleverd. In maart 2024 leverde SLO de conceptkerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid op. In het najaar van 2024 komen de conceptkerndoelen voor de leergebieden mens en maatschappij, mens en natuur, kunst en cultuur, bewegen en sport en moderne vreemde talen daar ook bij. Scan de QR-code voor meer informatie.

